

El lleó alena./ Es fon en fang./ Els ullals cauen./ Les urpes cauen./ Una pupil·la cau... Aquests sis versos de «Rel», el quart poema de **Nectari**, me'ls va alenar **Emily Dickinson**, a qui també dec la citació que encapçala el llibre: «*To comprehend a nectar/ requires sores need*». En devot agraïment, he ideat un videopoema amb uns versos de la gran poeta d'Amherst per celebrar l'última presentació del meu llibre a l'**Espai Mariola Nos** de Vinaròs, on l'escriptor **Josep Igual** ens regalarà la seua visió de *Nectari*. Serà aquest **divendres 2 de maig a les 19h**. L'he titulat *Dandelion's Drama* i correspon al poema núm. 1490 en la codificació **de referència** de l'antòleg R. W. Franklin (1998) i al núm. 1501 en la de Thomas H. Johnson (1960). *Quanta vida/ despenntina un pèl.../ Lleó esdentegat,/ crinera al vent, alè/ als ulls l'última voliana.*

Its little Ether Hood
Doth sit upon its Head —
The millinery supple
Of the sagacious God —

Till when it slip away
A nothing at a time —
And Dandelion's Drama
Expires in a stem.

Emily Dickinson

El Caputxó d'Èter
Reposa al seu Cap —
Flonja barreteria
del Déu sagaç —

Fins que hi espargeix
ahora un no-res—

I el Drama del Lletsó
Expira en un brot.

Trad. J. Porcar

NOTES

He defugit la traducció en la forma “Dent de lleó” perquè, en català, aquesta nomenclatura identifica específicament la *Taraxacum officinale*, també anomenada xicoia o lletsó d’ase, per bé que, de manera inexacta, popularment s’ha acabat emprant per designar varietats vegetals afins. No podem discernir exactament sobre quin gènere –i encara menys sobre quina tribu– de *Dandelion* versifica la poeta, ja que existeix una important diversitat –més de 400 espècimens– de *Leontodon* (fulles dentades: del grec jònic *leon* = “lleó”, i *odons* = “dent”) amb grans afinitats visuals. De fet, al seu cèlebre *herbarium*, Dickinson etiqueta la planta amb el nom genèric de *Leontodon*. Als nostres horts, per exemple, impera la *Leontodon* del gènere *Sonchus*, que també ha evolucionat en diferents subgèneres. Ambdues són de la família *Asteraceae*, de subfamília *Cichorioideae* i d’una mateixa tribu, la *Cichorieae*. Només difereix la subtribu: la *Taraxacum officinale* (Lletsó d’ase) és *Crepidinae* i la *Sonchus oleraceus* (Lletsó d’hort) és *Hyoseridinae*.

Siga com siga, en anglès s’identifica com a “Dandelion” tots dos gèneres de *Leontodon*. També en català anomenem indistintament “Lletsó” (però no “Dent de lleó”) a les dues (o bé amb variants dialectals com *llecsó*, *llicsó*, *llepsó*, *lletissó*, *llacsó*, totes derivades del llatí *lacte*). Per tant, en català, el Lletsó abasta una mateixa i nombrosa tribu de plantes amb la peculiaritat que el poema descriu: desenvolupen papus o vil·lans –més esfèrics en la *Taraxacum*– amb aquenis i esquames, el curiós i sensible conjunt pilós que fàcilment s’envola per acció del vent amb finalitats sementícies i reproductores. L’espargiment deixa buit el cap de la tija o brot i, de fet, és precisament això el que l’etimologia poua del nom científic *Sonchus* (i reforça l’ús de la forma ‘Lletsó’): deriva del grec *sónkhos* i aquest de *sómphos*, que significa buit, moll, flonjo, esponjós (al poema diu *supple*, és a dir flexible, dúctil).

Feta la traducció, vaig enviar aquestes notes a l’escriptor i biòleg [Martí Domínguez](#) i, molt amable, em va suggerir que, probablement, Dickinson es referia a la *Taraxacum officinale*, sobretot si atenem a dues raons: en primer lloc, perquè és més habitual i, segon lloc, perquè el seu medi natural són els prats, mentre que el *Sonchus* és més arvense, més mala herba. Ara bé, si d’acord amb aquests indicis considereu més adient la forma *Dent de lleó*, tingueu en compte que en desfareu el metre i la prosòdia.

L’etimologia i el coneixement de la planta permet, doncs, aprofundir-ne en la metapoètica latent i en la grandiosa al·legoria de la vida –el Drama– que Emily Dickinson, amb versos com voliaines, condensa magistralment en una peça única, petita, delicada i volàtil: en un brot expira un no-res que alhora hi deixa un buit. I tot això molt abans de «L’ésser i el no-res» de Sartre i tota la colla d’existencialistes. Senzillament superb.

Per últim, si els mestres voleu treballar-ho a l’aula, podeu acompanyar el poema amb [aquesta bella i didàctica animació](#), que també expira en brot, però alhora inspira altres *dandelion*.